

העם

טוב למות בעד ארצנו

המדינה והכנסת הוכיחו בהלם כשהגיעה היריעה על בואו הצפוי של קארטר

רוזוויניסט וותיק, ממתנגדי ראש ה ממשלה, עשה חישוב מהיר ומצא כי נשיא ארצות הברית, ג'ימי קארטר, יגיע לישראל בי"א באדר, היום שבו אמר או לא אמר יוסף טרומפלדור, טוב למות בעד ארצנו.

חבר הכנסת רוני מילוא מהליכוד, ש' הוא קרוב משפחה של ראש הממשלה, כמעט רקד משמחה במנוון הכנסת. "תראו כמה נשיאים הביא כבר בגין לארץ. הוא הביא את סאדאת ועכשיו הוא מביא את קארטר". אברהם מלמד מהמפד"ל הרגיע אותו: "נשיאים ורוח — אבל גשם אין".

יוסי שריד, מהיונים של מפלגת הר עבודה, הסתובב מלא שמחה אף הוא: "זה יום גדול. עכשיו, שיהיה שלום, יהיה לי זמן להרבה דברים אחרים. יהיה לי זמן אפילו לשחק ששביש".

גאולה כהן היתה אבלה וחפייית ראש: "הוא גמר אותנו". אמרה ואיש לא ידע אם התכוונה לקארטר או לבגין או ל-

ידיד אמריקאי שלו טלפן אליו מושיגטון וסיפר לו את החדשות המסעירות. קולק מיהר למשכן הכנסת, אולם עוד לפני שהספיק לספר על כך, כבר הגיע רוז ברקאי, איש ישרדור ישראל, וסיפר על השידור שהגיע לרדיו מושיגטון.

תחילה לא ידעו חברי הכנסת על מה התרגשות ליד שולחן הממשלה. סגן ראש הממשלה, יגאל ידין, לבש מיד ארשת של חשיבות, תנועותיו נעשו עצבניות ו עסוקות, אך היו ששייכו זאת להתנהגותו המיוחדת של ידין בכל פעם שבגין נוסע לחוץ-לארץ והוא ממלא את מקומו.

ידין החל להתלחש עם שרי הממשלה שהיו באותה עת במליאה. מרוב הפתעה התיישב שרהיפנים. הד"ר יוסף בורג, על כסאו של ראש הממשלה, דבר שעל פי קודקס גיגוני הכבוד של הממשלה הזו אסור בכל איסור.

ידין, ששוחח עם יחיאל קדישאי, ראש לשכת הממשלה המלווה את בגין בוויגינגטון, לא היה מעודכן בפרטים. כל שהוא ידע היה, שקארטר יצא ביום הרביעי השבוע למצרים, יגיע לארמון קובה ב קאהיר ביום החמישי ולנמל התעופה בן גוריון במוצאי השבת.

אט אט הגיעה היריעה גם אל ספסלי הח"כים שבתוך המליאה, והמהומה החלה. איש כבר לא שם לב לזקישות הפטיש של יושב-ראש הישיבה בנימין הלוי ואת

האחרונות, יהיה לאל-סאדאת קשה מאד לשכנע את הסעודים, ועל אחת כמה וכמה את אש"ף, כי ההסכם המצריישראלי אכן מבטיח את קיומם של תנאים אלה. משום כך הוא יצטרך להציג לעצמו את השאלה: מה מסוכן לו יותר? לחתום על ההסכם ולהס' תכן בעימות מוטאלי כינו וכין כל העולם הערבי, ובמלדו סעודיה — או לרוב לחתום, ולהסתכן בעימות עם ארצות-הברית?

עד כה היה נדמה שלא מצריים ולא ארצות-הברית מוכנות או מסוגלות להס' תכסך עם סעודיה, מבחינה אמריקאית, רע אמריקאי-סעודי יהיה מעשה-סדרוף. התלות של העולם המערבי בנפט הסעודי היא כמעט מוחלטת, והכסף הסעודי יכול לעשות שמות בכלכלה האמריקאית.

קארטר החליט, כפי הנראה, להסתכן בכך, כדי להציג את ה קארטריה הפוליטית שלו. אין כל ביטחון שגם אנואר אל-סאדאת מוכן להימור כזה. הסיוע של סעודיה היה ושאר מדינות-הנפט הערביות למצריים עזרה כיום פי שדושה על הסיוע האמריקאי המצריים.

מאידך, יתכן כי אל-סאדאת יהיה מוכן גם הוא להימור כזה, על סמך ההנחה כי האיום האיראני החדש על ארצות המפרץ יכריח את סעודיה להזדקק להגנת הצבא המצרי, אם תרצה בכך ואם לאו.

כל זה יוכרע, כנראה, בעימות הישיר של קארטר ואל-סאדאת, שיתחיל ביום החמישי השבועי. אחרי שהפעיל את המכשיר ה אמריקאי הכביר על בגין, ושיטח אותו על הארץ, מוכן קארטר עתה להעניק את אותו הטיפול לאל-סאדאת.

ההימור האחרון

על רקע זה בא מסעו של ג'ימי קארטר למרחב.

תחילה רצה לזמן לוויגינגטון (או לקמפי דייוויד) את בגין ואל-סאדאת. אל-סאדאת סירב.

אחר-כך רצה לזמן לקמפדייוויד את בגין ומוצטפא ח'ליל. בגין סירב.

אחר-כך זימן את בגין לוויגינגטון.

אחר-כך רצה להביא גם את אל-סאדאת לוויגינגטון. הנשיא המצרי סירב.

עכשיו הומין קארטר את עצמו לקאהיר. שם ינסה לשכנע את אל-סאדאת לקבל את הסיכום שהושג. הוא יטען, בצדק, כי סיכום זה תואם בעיקרו את הסיכום האמריקאי-המצרי, וכי השינויים הם קלים ובלתי-מהותיים.

לשם מה, אם כן, בא הביקור שלו בישראל?

נראה כי מטרתו העיקרית היא טיכסית בלבד. אין קארטר יכול לנסוע לקאהיר, מבלי לבוא לירושלים. נסיעה כזאת יכלה להתפרש כהפעת לחץ על מצריים ו/או כביטוי של יחס של זילזול בישראל. הביקור בישראל הוא השלמה מחוייבת של הביקור למצריים.

אך כאשר יבוא קארטר, לא יסתפק בטכסיים, הוא יעזור לבגין לשכנע את דעת-הקהל הישראלית. הוא כוודאי יצטרך להשיג את הסכמתם של בגין וממשלתו לנקודות נוספות, שתתעוררנה במהלך השיחות עם מצריים.

אמנם, אין זה מכובד שנשיא ארצות-הברית יעסוק בדיילוגים — אותה שיטה של טיסות הלורדיות, תוך עמידה על המקח, שהמצאה עליידי הנרי קיסינג'ר, אך כאשר קארטר יהיה קרוב להסכם, אשר יציל את חייו הפוליטיים — יתכן מאד שיעסוק גם בכך.

כך או אחרת — דבר אחד ברור: זהו ההימור האחרון. אחרי מפע דרמתי זה, לא תיתכן מהדררה חדשה.

תור הדחיות, התחבולות, המישחקים, ההשהיות אלה-הדיינין נגמר. במהלך דרמתי אחד, יצר קארטר רגע-של-אמת לכל ה צדדים.

א-י אפשר עוד, להרוויח זמן? כי המפר עכשיו את רצונו הנחוש של קארטר, מכרזו עליו מילחמה.

לפי כה הסימנים, יצר קארטר את הסיכון הזה במזנוח תחילה. הוא שם את הכל — את סיכויי השלום, את הקריירה של עצמו — על קצה אחד.

תהיך — ואין דעת מראש איך יפעלו האינטרסים המצריים בעולם הערבי לאחר מכן.

עדיין לא ברור מה בדיוק סוכם בין קארטר ובגין, ויתכן כי יעברו כמה וכמה ימים עד שהדברים יתבהרו לאשורם. אך לפי הרושם הראשון, התפקל" בגין ברוב הנקודות. בין השאר:

● נקבע, תאריך יעד" של שנה, כפי שדרש אל-סאדאת מלכתחילה. אמנם לא נאמר כי תוך שנה יקומו מסודות האוטו-נומיה, אלא רק שההסכם על כך יחתם תוך שנה. אך זהו שינוי קוסמטי בלבד. שהרי אם יושג הסכם, ייקבעו בו התאריכים להגשמתו, ואלה לא יוכלו להיות רחוקים.

● נקבע כי ההסכם המצריישראלי לא יהיה עדיף על פני הסכמים אחרים של מצריים, ושהסכמים אחרים לא יהיו עדיפים על פני ההסכם המצריישראלי. קביעה זו תואמת את העמדה המצרית. אל-סאדאת לא דרש מעולם כי הסכמים כל-ערביים יהיו עדיפים על הסכם-השלום. הוא רק סירב לקבוע את ההיפך, שההסכם עם ישראל יהיה עדיף על פני ההסכמים הערביים. כי קביעה כזאת היתה יוצרת את הרושם כאילו הוא פורש ממישפחת העמים הערביים.

● עם קביעות אלה, נוצר ל מעשה ה"רינקאג" שהמצרים עמו דו עיני.

הסוגיה המישנית של מועד חילופי השגרירים לא נפתרה עדיין, כפי הנראה. יתכן מאד כי יש צדדים נוספים לסיכום שהושג. הסוגיות האפשריות: הבטחת עזרה אמריקאית (ואולי ערובות אמריקאית) למיקרה שישראל תוחקף עליידי המדינות הערביות האחרות, אם אלה ידחו את תוכנית האוטונומיה, ושיחרור ישראל מהתי חייבויותיה אם תוכנית-האוטונומיה לא תקום ביגלל סירובו של אש"ף לשתף פעולה (הנובע מסירובה של ישראל לשתף את אש"ף בתהליך).

ניתוח זה מראה כי בעיקר ה דברים בגין הוא שנכנע לקארטר, ולא הדיפך. קארטר הציג תיקונים קוסמטיים להצעות שעליהן הוסי כם קודם לכן בין מצריים וארצות-הברית, ובגין בלע את הצפריעים כאשר נסתבר לו כי הפעם אין חוכמות: אייקבלתם פרושה הכי רזתימיקחמה גזוייה על הנשיא קארטר וממשלתו.

אל-סאדאת:

בחירה אכזרית

כאורה, היה אנוור אל-סאדאת צריך להיות מאושר, אחרי שנתקבלו דרי שותיו במהותן.

אולם לפי כה הסימנים, אין אל-סאדאת מאושר כלל. וזרואייה: כאשר טולמן לו קארטר והודיע לו כי ממשלת ישראל קיבדה זה עתה את הצעותיו החדשות, סירב אל-סאדאת בכך זאת לבוא לוויגינגטון.

מה אוכל את נשיא מצריים?

יתכן מאד, כי הדבר כדל אינו קשור במשדש מצריים-ישראלי ארצות-הברית, אלא במשדש ל גמרי אחר: מצריים-סעודיה אש"ף.

ככל שחלפו החודשים, כן גבר הלחץ על נשיא מצריים שלא לחתום על הסכם נפרד. בוועידת-בגדאד נתקבלו, בהסכמת סעודיה, החלטות סודיות, שעל פיהן יוטלו אוטומטית סנקציות כבדות ביותר על מצריים, אם זו תחתום בכל זאת. סנקציות אלה כוללות:

● הטלת חרם כלכלי טוטאלי על מצריים. בדומה לחרם הערבי על ישראל.

● הפסקת כל הסיוע הערבי למצריים. גירוש מאות אלפי האזרחים המצריים העובדים כיום בארצות הערביות, והשולי חים חלק גדול משכרם הביתח.

● פתיחת מערכת-טרור נגד מצריים. אל-סאדאת מאמין שהוא יוכל להתגבר על ההתנגדות הסעודית, אם יהיה בידו הסכמי-שלום סביר, אשר יניח את דעת הסעודים והפלסטינים. כלומר: הסכם ה מוביל במיורר להקמת מדינה פלסטינית תוך חמש עד שבע שנים. תוך שיתוף אש"ף בתהליך. לפי התפיסה הסעודית, צרכים המדינה הפלסטינית לכלול את ירושלים הערבית.

גם אחרי קבלת ההצעות האמריקאיות

בגין מוחא כף לקארטר מי גנב את הטיפרון הכחול?

איש לא עניינו ההסתייגויות על הצעות החוקים שנדונו באותה עת. ח"כ הלל זיידל הציג כי סגן ראש הממשלה ימסור הודעה מטעם הממשלה. ידין קפץ על המציאה. הוא ידע כי הצי שעה אחר כך עומד מנחם בגין לערוך מסיבת עיתונאים בוויגינגטון והוא רצה להקדימו.

אולם האופוזיציה, שהיתה מוכת הלם החלטה לטרפד לו את ההצגה, יושב ראש הליטה המערך, חבר-הכנסת משה שחל, שהוא עורך דין במקצועו, יודע בעליפה את תקנון הכנסת. שחל גם ידע כי מרבית הסיכויים הם שגם ידין וגם הלוי לא קראו מעודם את תקנון הכנסת.

הוא ניגש אל סגן-מזכיר הכנסת, שמואל יעקובסון, היושב ליד היושב ראש ושאל אותו: "על פי איזה סעיף בתקנון רוצה ידין למסור הודעה?" יעקובסון הוציא את הספרון הכחול הקטן והראה לשחל את הסעיף. שחל חטף את הספרון ומיהר לעבר המושבים. שם הוא נתן אותו לח"כ ירוחם משל שמיהר להחביא אותו.

באותו הרגע קרא שחל ליושבי-ראש: "אם הממשלה רוצה למסור הודעה, אנחנו רוצים דיון מדיני." קריאתו של שחל

שניהם. בגין נסע עם מטריה שחורה סגורה לארצות הברית וחוזר ארצה עם מטריה שחורה פתוחה. אני לא חושבת שהעם יהיה מוכן שנעשה הפגנות. הרדימו את העם. אולי אני אעשה איזו הפגנה. אבל אני לא יכולה לכבול עצמי לדוכן הנואמים בכנסת, את זה גנב לי כבר צ'ארלי ביטון".

ח"כ חיים קאופמן מחירות הבין את המטרה האמיתית לבואו של קארטר. "הי דיון על התקציב יערך ביום שני, ואין מישהו שצריך להשתתף בדיון זה יותר מאשר ג'ימי קארטר. הוא בעל-הבית הי אמיתי של התקציב שלנו".

ח"כ הדתי של המערך, הרב מנחם כהנן, הבין בדרכו שלו את בואו של קארטר: "הוא בא לפורים שפיל", וי אילו אחד הסדרנים של הכנסת אמר: "הנשיא שלנו ירד לשלחשה ימים לשכונת התקווה, פרבר העוני של תל-אביב. קארטר יורד לשכונת-העוני של ארצות הברית, לישראל".

משך החביא את התקנון. הכנסת היתה כמרקחה, כאשר הגיעה אליה הי ידיעה על נסיעתו של קארטר למזרח-התיכון. הראשון שקיבל את הידיעה בי ארץ היה ראשי-עיריית ירושלים, טדי קולק.